

Barns språkutvikling

Åse Kari H. Wagner
Senterleder / førsteamanuensis
23.10.15

lesesenteret.no

Språk utvikles i samspill med omgivelsene

- Barn lærer språk gjennom å bruke og høre det - i meningsfulle situasjoner, gjennom engasjement i språklige aktiviteter.
- Barns omgivelser hjemme kan være veldig forskjellige - dette har betydning for deres språkutvikling.

2

Henrik og Sarah

- Henrik er fem år, har gått i barnehagens siden han var ett år, og har norsk som morsmål. Han er en sosial gutt med mange venner. Han er språklig sterk, og tar ofte regien i rollelek. Han kan dessuten allerede lese enkle ord og store bokstaver.
- Sarah er snart fire år. Hun har ungarsk, tyrkisk og engelsk som hjemmespråk. Moren er opprinnelig fra Tyrkia, faren fra Ungarn, og deres felles kommunikasjonsspråk er engelsk. Sarah selv snakker rimelig godt engelsk, men har nettopp startet norskinnlæringen. De voksne i barnehagen er bevisste på at det skal et stort norskspråklig løft til innen skolestart.

3

4

- Barn fra vidt forskjellige bakgrunner kan ha like omgivelser i barnehagen!

Lesesenteret

5

Språkutviklingen begynner tidlig ...

- Forskning på norske barns språkutvikling (8-36 måneder) viser blant annet følgende:
 - Forståelsen utvikles før barnet selv produserer språk.
 - Vokabularspurt inntreffer ved ca. 50 ord.
 - Ordkombinasjon begynner ved ca. 17 måneder (sitte fang).
 - Grammatisk markering begynner ved ca. 18 måneder (mamma; gutten).
 - Variasjonen mellom barn er imidlertid stor.

Lesesenteret

6

... og fortsetter lenge!

- Fra 3-4-årsalderen blir språket viktigere og viktigere for sosial utvikling, lek og læring.
 - For eksempel er rollelek mer språklig. Krevende om vi ofte tenker over.

Lesesenteret

7

- Barns tidlige språk er et her-og-nå-språk (situasjonsbundet språk), med stor grad av referanse til objekter som er til stede i nået.
 - Kan jeg få den? (peker på leverpostei-boksen)
- Der-og-da-språket (evnen til å bruke språket situasjonsuavhengig) er mer krevende. Barnet må kunne
 - sette ord på ting som ikke fins i nået (og ikke kan pekes på)
 - bruke verbformer som viser til fortid
 - formulere seg på måter som gjør at pappa eller mamma, som ikke var med på turen, kan forstå
- Språkforståelse, ordforråd utover det vanlige dagligspråket og tekst- og fortellekompetanse er ferdigheter det tar lang tid å utvikle.

Lesesenteret

8

Barn med flere språk

- Sarah (ungarsk, tyrkisk og engelsk som hjemmespråk - norsk i barnehagen)
- Mohamed (arabisk hjemme - norsk i barnehagen)
- Herman (adoptert fra Brasil sammen med eldre søsken - i ferd med å lære seg norsk)

Lesesenteret

9

Gutter og jenter

- Gutteres språkutvikling ser generelt ut til å gå noe langsommere.
- Flere gutter enn jenter har språkvansker og dysleksi.
- Noe er biologisk, men kanskje vi også lar noen kjønnsmønstre dannes allerede i barnehagen?

Lesesenteret

Barn med språkvansker

- Spesifikke språkvansker: Av en art og et slikt omfang at barnet trenger hjelp og støtte til å utvikle språket.
- Språkvansker får konsekvenser for sosial fungering, fremtidig lese- og skriveinnlæring, læring.
- Systematisk observasjon av barns språk er viktig for å fange opp barn med språkvansker.

10

Referanser

- Espenakk, U., Frost, J., Færevaa, M.K., Horn, E., Løge, I.K., Solheim, R.G., Wagner, Å.K.H. (2011). *TRAS: Observasjon av språk i daglig samspill. Håndbok og skjema, revidert utgave.* Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning.
- Hoel, T., Osborough, G.H.D., Wagner, Å.K.H. (2011). *Lesefra Språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kristoffersen, K.E. og Simonsen, H.G. (2011). Tidlig språkutvikling hos norske barn. I: Espenakk mfl. (2011). *TRAS: Observasjon av språk i daglig samspill. Håndbok og skjema, revidert utgave.* Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. S. 115-120.
- Simonsen, H.G., Kristoffersen, K.E., Bleses, D., Wehberg, S. og Jørgensen, R.N. (2014). The Norwegian Communicative Development Inventory: reliability, main developmental trends and gender differences. *First Language*, vol. 34, no 1, S. 3-23.
- Stangeland, E.B., Wagner, Å.K.H., Reikerås, E.K. (2014). Enspråklige og flerspråklige barns språklige og sosiale fungering i barnehagen. *Skriv! Les! 2. Artikler fra den andre nordiske konferansen om skriving, lesing og literacy.* 2014, Bergen/Trondheim: Fagbokforlaget, S. 65-90.
- Wagner, Å.K.H. (2011). Barn med flere språk. I: Espenakk mfl. (2011). *TRAS: Observasjon av språk i daglig samspill. Håndbok og skjema, revidert utgave.* Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. S. 123-130.
- Wagner, Å.K.H., Strömqvist, S., Uppstad, P.H. (2008). *Det flerspråklige mennesket: En grunnbok om skriftspråklæring.* Oslo: Fagbokforlaget.

11